

Asia: VN/35314/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausuntoon.

Kuntaliitto pitää hyvänä, että siviilipalvelus kytketään vahvemmin kokonaisturvallisuuden toimintamalliin ja kokonaisuudella mahdollistetaan siviilipalveluksen hyödyntäminen julkisen hallinnon varautumisen ja valmiuden tukena. Kuntien näkökulmasta siviilipalvelusta suorittavien, sen suorittaneiden ja Puolustusvoimien reservistä siviilipalvelukseen hakeutuneiden entistä laajempi hyödynnettävyys viranomaisten tukena erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on tervetullutta.

Ehdotus mahdollistaa työpalvelusta suorittavien käytettävyyden myös kokonaisturvallisuuden tehtäviin kunnissa, työpalvelujaksoa ja täydennyspalvelua suorittavia voidaan määrätä viranomaisia avustaviin tehtäviin esimerkiksi äkillisissä häiriötilanteissa viranomaisen pyynnöstä, siviilipalvelusreserviä ja varareserviä voidaan määrätä palvelukseen poikkeusoloissa sekä sotilaallisissa kriiseissä ja kertauspalvelu voidaan ottaa käyttöön esimerkiksi yhtäaikaisesti puolustusvoimien kohottaessa valmiutta.

Siviilipalvelushenkilöiden palveluksesta aiheutuvien kustannusten korvauskäytänteitä ja -vastuita on ehdotuksessa selkeytetty. Kuntaliiton näkemysten mukaan ehdotukset ovat perusteltuja.

Ehdotuksen 10 a §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnittelussa huomioida siviilipalvelusvelvollisten hyödyntäminen.

Velvollisuus huomioida siviilipalvelusvelvolliset valmiussuunnittelussa ei kuitenkaan velvoita siviilipalvelusvelvollisten käyttöön.

Velvollisuus huomioida siviilipalvelushenkilöstön käyttö valmiussuunnitelmissa rinnastuu valmiuslain yleiseen varautumisvelvollisuuteen, jonka mukaisesti varautumisvelvollisen on varmistettava tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Valmiuslain velvoite on kuitenkin yleisempi ja väljempi. Työryhmän ehdotuksessa uudeksi valmiuslaiksi varautumisvelvollisen on varauduttava myös valmiuslaissa säädettyjen toimivaltuuksien käyttöön. Velvollisuuteen kuuluu myös varmistaa tarvittava henkilökunta valmiuslain mukaisiin tehtäviin. Valmiuslaissa on säädetty yleisestä työvelvollisuudesta sekä muista mahdollisuuksista osoittaa poikkeusolojen tehtäviin työvoimaa. Siviilipalvelusvelvolliset poikkeavat tästä työvoimasta siten, että heitä on koulutettu kokonaisturvallisuuden mukaisiin tehtäviin palvelusaikanaan. Vaikka valmiuslain mukaisen varautumisvelvollisuuden voidaan katsoa velvoittavan huomioimaan kaikki mahdollisuudet työvoiman käytölle normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa mukaan lukien siviilipalvelusvelvolliset, on kuitenkin tämän ehdotuksen mukainen erillinen velvollisuus omiaan edistämään siviilipalvelusvelvollisten nykyistä parempaa hyödyntämistä varautumisen tukena viranomaisten toiminnassa.

16 a §:n mukaisesti Siviilipalveluskeskus voi merkittävän yleisen edun vaatiessa toisen viranomaisen pyynnöstä antaa palveluksessa olevalle velvolliselle määräyksen toista viranomaista avustavaan siviililuonteiseen tehtävään enintään 14 päiväksi. Lain sanmuodosta ei käy selkeästi ilmi, voiko toinen viranomainen esittää myös vaatimuksen toisen viranomaisen puolesta. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi öljyvahinko usean kunnan ja hyvinvointialueen alueella, jolloin yhden hyvinvointialueen pelastuslaitos voisi esittää pyynnön kaikkien viranomaisten puolesta. Koska pyynnön muodosta ei kuitenkaan säädelä tarkemmin, Kuntaliitto ei pidä tällaista menettelyä tarkoituksenmukaisena, vaan jokaisen viranomaisen, johon siviilipalvelusvelvollisia määrätään, tulisi esittää pyyntö vain omasta puolestaan. Tällöin 16 a §:n sanamuoto voisi olla ”Siviilipalveluskeskus voi merkittävän yleisen edun vaatiessa toisen viranomaisen pyynnöstä antaa palveluksessa olevalle velvolliselle määräyksen pyynnön esittänyttä viranomaista avustavaan siviililuonteiseen tehtävään enintään 14 päiväksi.”

Ehdotuksen 8 §:ssä kunnasta käytetään termiä ”kunnan viranomainen”, joka ei kuitenkaan ole moniviranomaisorganisaatiossa täysin yksiselitteinen käsite. Samassa pykälässä muista toimijoista ei käytetä vastaavaa termiä, esim. hyvinvointialueen viranomainen, kuntayhtymän viranomainen tai Helsingin kaupungin viranomainen. Selkeyden ja yhdenmukaisuuden vuoksi tulisi käyttää termiä kunta.

Korhonen Ari
Suomen Kuntaliitto ry - Yhdyskunta ja ympäristö -yksikkö